

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی، گروه علوم ارتباطات اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.Sc)

گرایش: روزنامه نگاری

عنوان

تحلیل محتوای مقایسه ای پوشش خبری اخبار جنگ ۸ روزه غزه در سایتهای خبری BBC فارسی و ایرنا

استاد راهنما

دکتر سید وحید عقیلی

استاد مشاور

دکتر حسن درزیان رستمی

نگارنده

مهناز رضا علیپور

تابستان ۱۳۹۲

سپاسگزاری

اعتراف می‌کنم که نه زبان تشکر تو را دارم و نه توان تشکر بندگان تو، و اما بر حسب وظیفه از کلیه اساتید ارجمندم در طول سالهای به یاد ماندنی شاگردیشان تشکر می‌نمایم. و بعد، مراتب قدردانی و تشکر خود را از تمامی عزیزانی که در تهیه و تدوین این پایان‌نامه مرا یاری نمودند، ابراز می‌نمایم. بالاخص از اساتید محترم و سروران گرامی جناب آقای دکتر سید وحید عقیلی که در دوره تکمیل این پایان‌نامه، راهنمایی دلسوز و صبور بودند و جناب آقای دکتر حسن درزیان رستمی که مشاوره و هدایت این پایان‌نامه به عهده داشته و همواره از ایده‌های ارزشمند ایشان بهره‌مند گردیده‌ام، خاضعانه سپاسگزارم.

در پایان از پدر و مادر مهربانم و همه فرشتگانی که بالهای محبت خود را گسترانیدند و با تحمل دشواری‌ها، سبب شدند شوق آموختن در من زنده بماند صمیمانه سپاسگزارم و این نیست جز جلوه‌ای از لطف و رحمت پروردگاری که از ادای شکر حتی یک نعمت او ناتوانم.

با تقدیم احترام

مهناز علیپور

تقدیم به آنانی که :

به پاس تعبیر عظیم و انسانی شان از کلمه ایثار و از خود گذشتگی

به پاس عاطفه سرشار و گرمای امید بخش وجودشان، که در این سردترین روزگاران بهترین پشتیبان است.

و به پاس محبت های بی دریغشان که هرگز فروکش نمی کند.

خدای را بسی شاکرم که از روی کرم، پدر و مادری فداکار نصیب ساخت تا در سایه درخت پر بار وجودشان بیاسایم و از ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش تلاش نمایم، بودنشان تاج افتخاری است بر سرم و نامشان دلیلی است بر بودنم چرا که اینان پس از پروردگار مایه هستی ام بوده اند دستم را گرفتند و راه رفتن را در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب آموختند آموزگاران که برایم، زندگی، بودن و انسان بودن را معنا کردند.

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۲/۶/۱۸ دانشجوی کارشناسی ارشد خانم مهناز رضاعلیپور جیرنده
از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره ۱۹/۲۵ به حروف نوزده و بیست و پنج صدم
و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	چکیده
فصل اول : کلیات تحقیق	
۱-۱	مقدمه
۳	۱-۱
۳	بیان مسئله
۳	۲-۱
۴	ضرورت و اهمیت انجام پژوهش
۴	۳-۱
۶	سوالات پژوهش
۶	۴-۱
۷	روش شناسی تحقیق
۷	۵-۱
۸	قلمرو پژوهش
۸	۶-۱
فصل دوم : ادبیات تحقیق	
۱۰	پیشینه تحقیق
۱۰	۱-۲
۱۳	چارچوب نظری تحقیق
۱۳	۲-۲
۱۳	تعاریف
۱۳	۳-۲
۱۳	دروازه بانی خبر
۱۳	۴-۲
۲۹	نظریه برجسته سازی
۲۹	۵-۲
۳۴	تاریخ پیدایش اینترنت
۳۴	۶-۲

۳۵.....	بی بی سی بنگاه سخن پراکنی انگلستان	۷-۲
۳۶.....	خبرگزاری ایرنا	۸-۲
۳۷.....	موقعیت عمومی غزه	۹-۲
۴۱.....	برجستگی نقش حمایتی ایران در جنگ غزه	۱۰-۲
۴۲.....	روز شمار جنگ غزه	۱۱-۲

فصل سوم : روش شناسی تحقیق

۴۶.....	آشنایی با روش تحلیل محتوا	۱-۳
۵۱.....	روش تحقیق	۲-۳
۵۲.....	جامعه آماری	۳-۳
۵۲.....	برآورد حجم نمونه	۴-۳
۵۲.....	روش نمونه گیری	۵-۳
۵۲.....	روش گرد آوری اطلاعات	۶-۳
۵۳.....	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات	۷-۳
۵۳.....	کد گذاری مقوله ها	۹-۳

فصل چهارم : تجزیه و تحلیل یافته های تحقیق

۵۸.....	جداول و یافته های توصیفی	۱-۴
۷۳.....	جداول مقایسه ای	۲-۴

فصل پنجم : نتایج و پیشنهادهای تحقیق

۹۸.....	۱-۵ جمع بندی و نتیجه گیری
۹۹.....	۲-۵ پیشنهادهای تحقیق
۱۰۰.....	۳-۵ محدودیتهای تحقیق
۱۰۱.....	فهرست منابع و ماخذ
۱۰۳.....	چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۵۸.....	۱-۴ جدول
۵۹.....	۲-۴ جدول
۶۰.....	۳-۴ جدول
۶۲.....	۴-۴ جدول
۶۳.....	۵-۴ جدول
۶۵.....	۶-۴ جدول
۶۶.....	۷-۴ جدول
۶۷.....	۸-۴ جدول
۶۸.....	۹-۴ جدول

٦٩.....	جدول ١٠-٤
٧٠.....	جدول ١١-٤
٧١.....	جدول ١٢-٤
٧٢.....	جدول ١٣-٤
٧٣.....	جدول ١٤-٤
٧٣.....	جدول ١٥-٤
٧٥.....	جدول ١٦-٤
٧٥.....	جدول ١٧-٤
٧٧.....	جدول ١٨-٤
٧٧.....	جدول ١٩-٤
٧٩.....	جدول ٢٠-٤
٨٠.....	جدول ٢١-٤
٨١.....	جدول ٢٢-٤
٨٢.....	جدول ٢٣-٤
٨٣.....	جدول ٢٤-٤
٨٣.....	جدول ٢٥-٤
٨٥.....	جدول ٢٦-٤
٨٥.....	جدول ٢٧-٤

۸۷.....	جدول ۲۸-۴
۸۷.....	جدول ۲۹-۴
۸۹.....	جدول ۳۰-۴
۸۹.....	جدول ۳۱-۴
۹۱.....	جدول ۳۲-۴
۹۱.....	جدول ۳۳-۴
۹۳.....	جدول ۳۴-۴
۹۳.....	جدول ۳۵-۴
۹۵.....	جدول ۳۶-۴
۹۵.....	جدول ۳۷-۴

فهرست نمودار

صفحه	عنوان
۵۸.....	۱-۴ نمودار
۵۹.....	۲-۴ نمودار
۶۱.....	۳-۴ نمودار

- ۶۲..... ۴-۴ نمودار
- ۶۴..... ۵-۴ نمودار
- ۶۵..... ۶-۴ نمودار
- ۶۶..... ۷-۴ نمودار
- ۶۷..... ۸-۴ نمودار
- ۶۸..... ۹-۴ نمودار
- ۶۹..... ۱۰-۴ نمودار
- ۷۰..... ۱۱-۴ نمودار
- ۷۱..... ۱۲-۴ نمودار
- ۷۲..... ۱۳-۴ نمودار
- ۷۴..... ۱۴-۴ نمودار
- ۷۶..... ۱۵-۴ نمودار
- ۷۸..... ۱۶-۴ نمودار
- ۸۰..... ۱۷-۴ نمودار
- ۸۲..... ۱۸-۴ نمودار
- ۸۴..... ۱۹-۴ نمودار
- ۸۶..... ۲۰-۴ نمودار
- ۸۸..... ۲۱-۴ نمودار

۹۰..... ۲۲-۴ نمودار.

۹۲..... ۲۳-۴ نمودار.

۹۴..... ۲۴-۴ نمودار.

۹۶..... ۲۵-۴ نمودار.

چکیده

این تحقیق با هدف مشخص کردن شیوه های برجسته سازی به کار رفته و نیز رخدادها و موضوعات برجسته شده مربوط به اخبار جنگ ۸ روزه غزه در دو سایت ایرنا و بی بی سی فارسی در دوره زمانی ۱۲ نوامبر ۲۰۱۲ تا ۲۳ نوامبر ۲۰۱۲ صورت گرفته است. روش تحلیل محتوا به عنوان روش علمی در این پژوهش به کار رفته و برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شده است. نمونه گیری به صورت تمام شمارشی بوده و کلیه ۴۲۵ مطلب منتشر شده در دو سایت مذکور مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج نشان می دهد بی بی سی فارسی بیشتر از سبک خبر، حجم بسیار طولانی، واقع نمایی، عامل تیتراژ، ارزش خبری برخوردار و عنصر که، در تنظیم خبرهای خود استفاده نموده همچنین بیشتر اخبار این سایت توسط خبرنگاران سایت تهیه و ماهیت رویدادمدار دارند و در خبرهای خود به موضوع کمک نظامی ایران به فلسطین و موشکهای فجر ۵ و نیز خواست مردم فلسطین مبنی بر پایان جنگ اشاره داشته است. خبرگزاری ایرنا نیز بیشتر از سبک خبر، حجم کوتاه، عامل تیتراژ، ارزش خبری برخوردار، عنصر که، جهت گیری مثبت، واقع نمایی و اخبار رویدادمدار در انعکاس و تنظیم خبرهای خود بهره جسته و در تامین اخبار این سایت بیشتر از خبرگزاری های خارجی استفاده شده همچنین این خبرگزاری به موضوعات خواست مردم فلسطین مبنی بر آتش بس، کمک آمریکا به اسرائیل و کمک نظامی ایران به فلسطین و موشکهای فجر ۵ در موارد اندکی اشاره داشته است.

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

انحصار خبرگزاری‌های بزرگ در گذشته‌های نه چندان دور، این عقیده را به وجود آورده بود که این خبرگزاری‌های بزرگ هستند که نحوه نگرش و برداشت مردم از رویدادهای جهانی را شکل می‌دهند. ارسال میلیون‌ها کلمه خبر به صورت روزانه و استفاده اکثر رسانه‌ها از این خبرگزاری‌ها، این باور را درست و منطقی نیز می‌نمود. ولی با شیوع اتحادیه‌های خبرگزاری‌های ملی در سطوح منطقه‌ای، تاسیس اتحادیه‌های رادیو تلویزیونی همچون اتحادیه خبری آسیا و اقیانوسیه معروف به آسیاویژن و اتحادیه‌های خبری اروپا معروف به یورویژن تاثیر و انحصار خبرگزاری‌های بزرگ نیز رو به افول نهاد.

پس از این دوران، دوران شکل‌گیری تلویزیون‌های خبری در سطح جهانی بود. این روند با شکل‌گیری شبکه تلویزیونی خبری CNN در سال ۱۹۸۰ و سپس تاسیس تلویزیون خبری BBC در سال ۱۹۸۵ و پس از آن شبکه خبری الجزیره در سال ۱۹۹۴ و Fox News باعث شکسته شدن بیش از پیش انحصارات خبری به خصوص خبرگزاری‌ها گردید.

موضوع در اینجا خاتمه نیافت بلکه از سال ۱۹۹۰ جهان به سوی شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی گام برداشت و در عصر دوم اینترنت (۱۹۹۶) شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی و سایتهای خبری در سطح جهانی گسترش همه‌گیر و فراگیرتر یافتند. در نظام جدید اطلاعاتی علاوه بر اینکه سایتهای خبری بی‌نهایت و شبکه‌های اجتماعی وجود دارد، هر شخص حقیقی نیز می‌تواند با استفاده از یکی از آنها مانند «وبلاگ» یک خبرگزاری یک نفره ایجاد کرده و اخبار خود را در اختیار تمامی کاربران اینترنت قرار دهد.

با توجه به روند خبری مذکور باید گفت در عصر کنونی و در هزاره سوم دیگر مخفی‌سازی خبری، سانسور خبری و یا انحصارات خبری بی‌معنی است و یا به عنوان متغیر اصلی در ادبیات خبر مطرح نمی‌باشد. امروزه به جای انحصارات خبری؛ نوع پوشش اخبار و رویدادها اهمیت پیدا کرده است. به مفهوم دیگر «عدم پخش خبر مطرح نیست بلکه چگونگی پخش رویدادها و خبرها دارای

اولویت شده است» و این نوع و نحوه پوشش خبری رویدادها است که باعث شکل‌گیری نوع خاصی از نگرش و برداشت مخاطبان نسبت به رویدادها می‌شود و مخاطبان براساس همین پوشش‌های خبری نسبت به رویدادها موضع‌گیری منفی یا مثبت می‌نمایند.

۱-۱- بیان مسئله

امروزه رسانه‌ها در انتقال اخبار و اطلاعات نقش مهمی را ایفا می‌کنند و با برجسته‌سازی اخبار در راستای منافع خود گام برمی‌دارند و با نفوذ در افکار عمومی جوامع می‌توانند مردم یک کشور و حتی مردم جهان را تحت تاثیر قرار دهند به خصوص در مورد اخباری که جنبه منطقه‌ای و جهانی دارد. با توجه به چینش کشورها در خاورمیانه و جایگاه استراتژیک این منطقه همواره رویدادهای آن مورد توجه رسانه‌های مختلف در عرصه بین‌المللی قرار گرفته است. اخبار مربوط به جنگ هشت روزه از خبرهای مهمی بود که رسانه‌های دنیا از جنبه‌های مختلف به آن پرداختند به دلیل مجاورت معنوی ایران با فلسطین اشغالی و اهمیت این جنگ، دنبال نمودن اخبار از تمامی منابع موجود دارای اهمیت می‌باشد. سایت BBC فارسی به عنوان منبع خبری فارسی قابل دسترس که همواره مورد رجوع ایرانیان در دنیا برای کسب اخبار می‌باشد و خبرگزاری ایرنا به عنوان خبرگزاری رسمی جمهوری اسلامی ایران نقش مهمی را در اطلاع‌رسانی و تحت تاثیر قراردادن فارسی‌زبانان ایفا می‌کنند.

در این پژوهش تلاش می‌شود با توجه به تاثیر دو سایت مورد نظر یعنی سایت ایرنا و سایت BBC فارسی بر روی مخاطبان ایرانی اخبار و اطلاعات این دو سایت را در مورد جنگ ۸ روزه در نوار غزه مورد بررسی مقایسه‌ای قرار داده شیوه‌های برجسته‌سازی به کار رفته در ارائه اخبار و اطلاعات در این دو سایت مورد بررسی قرار گیرد.

۲-۱- ضرورت و اهمیت انجام پژوهش

در دنیای جدید ارتباطات، رسانه ها یکی از عوامل مهم در تحولات جهانی محسوب می شوند و بازنمایی جهان پیرامون در آنها تحت تاثیر عوامل مختلف نظیر نوع مدیریت و استراتژی حاکم قرار دارد لذا در انعکاس و برجسته سازی تحولات و رخدادها به شیوه های متفاوت عمل کرده و با پوشش دادن لحظه به لحظه رویدادها و برجسته نمودن اخبار اهداف خود را دنبال می کنند. انعکاس اخبار مربوط به سرزمینهای اشغالی و جنگ ۸ روزه در نوار غزه از مهمترین مسائلی بود که در زمان وقوع آن نظر رسانه های دنیا به آن معطوف گردید. رسانه های فارسی زبان هم از این امر مستثنی نبودند، از این رو بررسی دو سایت بی بی سی فارسی و ایرنا به عنوان دو منبع برای فارسی زبانان که به این اخبار توجه دارند از نظر شیوه های برجسته سازی اخبار و مسائل مختلف که به آن پرداخته اند ضرورت و اهمیت این تحقیق را نشان می دهد.

۳-۱- اهداف پژوهش

هدف کلی: این تحقیق با هدف مشخص کردن شیوه های برجسته سازی به کار رفته و نیز رخدادها و موضوعات برجسته شده مربوط به جنگ ۸ روزه در نوار غزه در اخبار دو سایت ایرنا و بی بی سی فارسی صورت می گیرد و با استفاده از متغیرهای مورد بررسی در اخبار سایت ایرنا و بی بی سی فارسی شباهت ها و تفاوت های این دو سایت در انعکاس اخبار مورد واکاوی قرار خواهد گرفت.

اهداف جزئی: در این بررسی اخبار مربوط به جنگ ۸ روزه غزه در سایتهای مورد نظر از جنبه های زیر مورد بررسی قرار خواهند گرفت:

- ۱- سبک مطلب ۲- ارزشهای خبری ۳- عناصر خبری ۴- حجم خبر ۵- منابع خبری ۶- جهت گیری
- تیتراژ ۷- ماهیت خبری ۸- عوامل برجستگی خبر ۹- کمک آمریکا به اسرائیل ۱۰- خواست مردم
- فلسطین ۱۱- کمک های نظامی ایران به فلسطین ۱۲- استراتژی به کار برده شده در خبرها

۱-۴- سوالات پژوهش

- ❖ آیا میان سایتهای ایرنا و BBC فارسی در انعکاس خواست مردم فلسطین تفاوت معنا داری وجود دارد؟
- ❖ آیا در انعکاس اخبار مربوط به کمک های امریکا به اسرائیل در جنگ ۸ روزه بین دو سایت BBC و ایرنا تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا در انعکاس اخبار مربوط به کمک های نظامی ایران به فلسطین بین دو سایت BBC فارسی و ایرنا تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از لحاظ مهمترین عامل برجستگی خبر تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از نظر جهت گیری تیرت تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از لحاظ حجم خبر تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از لحاظ به کارگیری عناصر خبری تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از لحاظ به کارگیری ارزشهای خبری تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از نظر منابع خبری تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی از نظر ماهیت خبر تفاوت معناداری وجود دارد؟
- ❖ آیا میان دو سایت ایرنا و BBC فارسی بین استراتژی اخبار تفاوت معناداری وجود دارد؟

۱-۵- فرضیه های پژوهش

- ❖ میان سایتهای ایرنا و BBC فارسی در انعکاس خواست مردم فلسطین تفاوت معنا داری وجود دارد.
- ❖ در انعکاس اخبار مربوط به کمکهای امریکا به اسرائیل در جنگ ۸ روزه بین دو سایت BBC و ایرنا تفاوت معناداری وجود دارد.

- ❖ در انعکاس اخبار مربوط به کمکهای نظامی ایران به فلسطین بین دو سایت BBC و ایرنا تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از لحاظ مهمترین عامل برجستگی خبر تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از نظر جهت گیری تیتراژ تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از لحاظ حجم خبر تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از لحاظ به کار گیری عناصر خبری تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از لحاظ به کارگیری ارزشهای خبری تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از نظر منابع خبری تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی از نظر ماهیت خبر تفاوت معناداری وجود دارد.
- ❖ میان دو سایت ایرنا و بی بی سی بین استراتژی اخبار تفاوت معناداری وجود دارد.

۱-۶- روش شناسی پژوهش

برای اینکه به سوالات تحقیق بتوانیم پاسخ دهیم و فرضیه های مطرح شده را تایید و یا رد نماییم ناگزیر به استفاده از یکی از روش های تحقیق هستیم در مورد رسانه یکی از روشهای تحقیق مورد استفاده روش تحلیل محتوا است. تحلیل محتوا روش مطالعه و تحلیل نظام مند، عینی و کمی ارتباطات است که براساس اندازه گیری متغیرها انجام می شود. در این پژوهش که در آن به بررسی مقایسه ای چگونگی پوشش اخبار در دو سایت ایرنا و BBC فارسی می پردازیم اخبار مربوط به جنگ ۸ روزه در روزهای مورد نظر از این دو سایت استخراج شده و سپس با استفاده از روش تحلیل محتوا و بهره گیری از نرم افزار spss و کد گذاری رایانه ای مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار می گیرد.

۱-۷- قلمرو پژوهش

قلمرو مکانی

قلمرو مکانی این تحقیق کلیه اخبار مربوط به جنگ ۸ روزه در نوار غزه که در دو سایت ایرنا و BBC فارسی در روزهای مورد نظر منتشر شده است می باشد .

قلمرو زمانی

کلیه اخبار موجود در مورد جنگ ۸ روزه غزه در سایتهای BBC فارسی و ایرنا از تاریخ ۱۲ نوامبر ۲۰۱۲ تا ۲۳ نوامبر ۲۰۱۲ به مدت ۱۲ روز (از دو روز قبل از آغاز جنگ تا دو روز پس از خاتمه جنگ) می باشد .